

Expoziční sál č. IX.

Plocha expozičního sálu: 35,95 m²

Název tématu: **Vojenské posádky a války v novověku**

Autor libreta: **Jan Jirák**

Historický rámec

Moderní dějiny Klatov jsou úzce spjaty se stálými vojenskými posádkami. Ty tvořily hlavně jezdecké oddíly. Jako první přišel v roce 1762 Kolowratův 6. dragounský pluk. Po Josefinských reformách a zrušení klatovské jezuitské koleje se tito dragouni v roce 1773 přestěhovali do uvolněného prostor koleje v těsném sousedství Černé věže. Na počátku 19. století dragouny, v tu dobu již pluku prince Koburského (účastníci slavného Suvorovova tažení do severní Itálie), vystřídali švališarové z Rosenbergova 6. pluku. V průběhu napoleonských válek se v Klatovech postupně vystřídalo ještě několik jednotek husarů, hulánů, švališarů a kyrysníků. Chronologicky seřazeno se jednalo o: 1806 – 6. husarský pluk „Brankenstein“, 1807–1809 hulánský regiment Merweltd, 1810 6. švališarský pluk „Rosenberg“, 1814–1815 7. kyrysnický pluk Lothringen-Lambesc. Všechny zmíněné jednotky se zúčastnily bojů s francouzskými vojsky. Do bojů proti Napoleonovi však nezasáhli jen vojáci místní posádky, ale na samém sklonku 18. století i příslušníci místního střeleckého sboru (obnoven 1792). V roce 1796 hrozil vpád Francouzů přes Bavorsko na území Čech. Hrozba se změnila v realitu o několik let později, kdy Klatovy obsadili na počátku listopadu 1805 na několik dnů francouzští vojáci generála Louise Braguey d’Hilliers. V rozmezí let 1811–1813 se město na krátkou dobu ocitlo bez vojenské posádky. Nejpravděpodobnějším důvodem byl požár, který na počátku července 1810 značně poškodil kasárna i stáje.

S novou jezdeckou posádkou, konkrétně 8. kyrysnickým regimentem, přišel do Klatov tehdy i kníže Alfréd Windisgrätz, pro mnohé v budoucnu nechvalně proslulý potlačovatel rebelie v Praze roku 1848. Tito kyrysníci byli v Klatovech posádkou mezi léty 1820–1835. Po nich následoval 6. dragounský pluk „Ficquelmont“. Ten byl v revolučním roce odvolán k potlačení povstání do Vídně a v dalších měsících se zúčastnil Radeckého tažení do Itálie. Společně s nimi zde v rozmezí let 1843–1845 sídlili i husaři z 12. uherského pluku „Palatinal“ pod velením prince Mořice Nassavského. V roce 1845 zakoupila vojenská správa pozemky jihozápadně od centra města, částečně na bývalých chmelnicích měšťanského pivovaru. Zde bylo zřízeno jezdecké cvičiště, stáje, jízďárna a skladiště, místními obyvateli nazývané „Rajčur“.

V době, kdy Ficquelmontovi dragouni bojovali ve Vídni a Itálii, zůstala v Klatovech pouze husarská posádka pluku „Palatinal“ v síle jedné eskadrony. Její příslušníci se dostali na počátku prosince 1848

do konfliktu s klatovskými obyvateli, který vyvrcholil zabitím místního mlynáře Josefa Spirka přímo na náměstí (místo dodnes označeno křížem v dlažbě). Hrozil vznik velkých bojů. K městu Klatovy se stahovaly nejen gardy z okolních obcí, ale i pěchota Khenvenhüllerova pluku z Plzně. Nakonec k boji nedošlo, gardy byly rozpuštěny. Část husarů dezertovala do Uher na podporu tamního povstání.

Po uklidnění situace přišla nakrátko do Klatov opět posádka husarů, tentokrát z 10. pluku pruského krále Fridricha Viléma a zároveň sem přibyla 1 kompanie slavného 35. pěšího pluku. Vojáci z 10. husarského pluku vystřídali roku 1850 husaři z 2. pluku krále Henneverského. V roce 1854 se do Klatov přemístila jízdní dělostřelecká baterie, která zde zůstala do roku 1866. V roce 1855 se opět měnily husarské pluky, kdy se do Klatov vrátil 10. pluk pruského krále, aby ho v roce 1857 nahradil 8. husarský pluk hessensko-kasselského kurfiřta Bedřicha. Ten zde vydržel do roku 1864. V letech 1866–1870 se v Klatovech usadil posádkou poslední husarský pluk a to pluk č. 4. Klatovská jezdecká posádka tvořila severní křídlo císařské armády v nechvalně proslulé bitvě u Hradce Králové v červenci 1866. Spolu s polními myslivci patřili mezi jednotky, které zabránily úplné katastrofě císařského vojska.

Od roku 1871 zde sídlí z jezdeckých posádek až do zrušení kavalérie v čs. armádě jen dragouni. Nejprve 7. dragounský pluk Viléma Brunšvického, později 14. dragounský regiment Alfréda Windisgrätze. Na přelomu 19. a 20. století se zbudovala na levém břehu Drnového potoka, jihozápadně od centra města nová jezdecká kasárna. V rozmezí let 1898 až 1906 zde jako náhradní posádkové těleso působil 10. dragounský pluk „Lichtenstein“. V průběhu Velké války pak ještě 13. dragounský pluk prince Evžena Savojského.

Po vypuknutí Velké války v létě 1914 odjel na konci prvního srpnového týdne místní dragounský pluk na srbské bojiště. Kromě dragounů sloužili lidé z regionu ještě u 11. píseckého pěšího pluku a 35. plzeňského pěšího regimentu. Kromě těchto základních druhů vojsk mnoho Klatovanů narukovalo do císařského námořnictva, zvláště ti, kteří byli vyučeni „černému“ řemeslu v místní Schifauerově strojírně. Brzy začaly chodit zprávy o prvních padlých obyvatelích z Klatovska na jihovýchodní frontě. Navíc od září 1914 přeměnilo vojenské velení novou klatovskou okresní nemocnici na provizorní vojenský lazaret a do města začaly proudit stovky raněných vojáků po prvotním ošetření na frontě k další léčbě. Kromě nich do Klatov přijížděly transporty civilních válečných uprchlíků z Haliče. (převážně z řad tamního židovského obyvatelstva). Počet obyvatel města tak stoupl na zhruba 18.000 a začaly problémy se zásobováním. Klatované nebojovali jen v císařské armádě. Od Vánoc 1916 se po městě začaly šířit zvěsti o existenci vojenských jednotek v zahraničí, které bojovaly proti své původní vlasti na straně dohodových mocností. Několik stovek občanů Klatov padlo na obou stranách fronty (v roce 1922 došlo ke slavnostnímu odhalení pomníku všem ve Velké válce padlým Klatovanům).

Kromě padlých vojinů zaznamenal region v průběhu let 1918 a 1919 několik stovek mrtvých následkem epidemie tzv. španělské chřipky.

Po vzniku samostatného Československa v Klatovech zůstala jezdecká vojenská posádka. Nejprve pod označením Československý dragounský pluk 14. Několik jeho eskadron bylo vysláno na jižní Slovensko k boji s maďarskými jednotkami. Jako čestná stráž se klatovští dragouni zúčastnili i pohřbu tragicky zesnulého generála Milana Rastislava Štefánika. Po reorganizaci armády v roce 1920 zde posádkou zůstával Jezdecký pluk č. 4, který v prosinci 1933 obdržel čestný název „Antonína Švehly“. V lednu 1936 se do jeho názvu vrací klíčové slovo, tedy od 1. ledna 1936 je v Klatovech posádkou Dragounský pluk č. 4 Antonína Švehly. V roce 1937 o něm natočil veselohru Klatovští dragouni režisér Karel Špelina. Mnoho scén se natáčelo přímo v Klatovech.

V září 1935 přichází do Klatov ještě další vojenská jednotka. V rámci příprav republiky na obranu hranic proti nacistickému Německu se sem přesunula většina částí slavného Pěšího pluku č. 35 Foglino. Pro ně byla vystavěna nová, tzv. Machníkova, kasárna na východní periférii města. To se již okolí Klatov pilně připravuje na očekávanou válku. Kolem města vzniká s využitím přirozené překážky – řeky Úhlava – linie stálého lehkého opevnění, na exponovaných místech hlavního předpokládaného postupu nepřítele v několika sledech za sebou. Na výstavbě několika desítek betonových pevnůstek s typovým označením LO vz. 37 se podílí místní firmy. Linie je rozdělena do několika vzájemně propojených a podporujících se úseků. Všechna tato opatření padla zábořem pohraničí na počátku října 1938. Vojenské posádky ve městě zůstaly a dokonce se plánovalo pokračovat ve výstavbě pevnostního systému, byť jeho taktická hodnota byla značně narušena zabranými pásmy.

Po obsazení Klatov 15. března 1939 byly jednotky čs. armády do července 1939 rozpuštěny. První přišly na řadu zbraně a koně hned 23. března 1939. Ve městě se usídlují dvě německé posádky. Konkrétně 41. vozatajský pluk wehrmachtu a II/1 prapor německé uniformované ochranné policie (Schutzpolizei). Dále zde okupanti zřídili služebny gestapa, Kripo a Sicherheitsdienstu. Agenti zmíněných třech represivních složek mají na svědomí desítky lidských životů obyvatel nového územně správního celku – Oberlandrat Klattau. Zvláště v období tzv. Heydrichiády bylo na bývalé vojenské střelnici ve Spáleném lese popraveno více než 70 lidí.

Na konci války zažil region mnoho náletů tzv. hloubkařů a několik úderů těžkých bombardérů. Jeden z největších proběhl 20. dubna 1945, kdy bylo se zemí srovnáno klatovské vlakové nádraží, v jehož troskách zahynulo několik stovek lidí (dodnes není z důvodu nedostatku podkladů přesnější počet obětí vyčíslen). V prvním květnovém týdnu roku 1945 se po několika ostrých střetech v horských oblastech okresu, většinou na území připojených po tzv. Mnichovské dohodě k Německu, probíjaly jednotky americké armády a přinesly městu Klatovy svobodu. Celkově 2. světová válka stála život

několik tisícovek obyvatel. Mnoho vlastenců se zúčastnilo domácího odboje nebo bojovalo v zahraničí na všech frontách, ať už jako příslušníci čsl. divize ve Francii, R.A.F., v Africe, Čsl. samostatné obrněné brigády ve Velké Británii či Svobodové armádním sboru v SSSR. Několik sloužilo i ve vládním vojsku a zapojilo se do protinacistického odboje na území Itálie.

Po válce došlo nejprve k obnově posádky pěchoty a do Klatov se vrátil Pěší pluk č. 35 nové československé armády. Od listopadu 1946 do května 1948 dokonce i Jezdecká korouhev č. 2. Po odchodu posledních „dragounů“ v květnu 1948 z Klatov do Rokycan na jejich místo v historických dragounských kasárnách nastupují v krátkých intervalech různé motostřelecké jednotky. Od roku 1955 pak na dlouhá léta 8. dělostřelecký pluk ČSLA s čestným názvem Jaselský. Do kasáren po 35. pěším pluku se později nastěhoval 11. motostřelecký pluk.

Důstojníci a poddůstojníci dragounského pluku
1915

Provizorní lazaret v klatovské sokolovně

Přehlídka 4. dragounského pluku a 35. pěšího pluku u příležitosti návštěvy prezidenta Ed. Beneše
v Klatovech v roce 1937

Praporečník německé posádky Schutzpolizei

Trosky rozbombardovaného nádraží v Klatovech

Americký lehký tank M-24 Chaffee před klatovskou radnicí

Dokumentace

K dispozici jsou pro období 19. století zbraně místních posádek (šavle, tesáky, pušky, pistole, bodla), části uniforem (žádná kompletní – aby byl jeden celek od bot přes kalhoty, košili, blůzu, čepici a přilbu) a výstroje (blůzy, čepice, přilby, opasky, prachovnice, sumky). Množství dvourozměrného materiálu (fotografie, tiskoviny, obrázky, pohlednice, plány výstavby kasáren).

Pro období 20. století totéž. Uniformy z obou válek (opět jen jednotlivé části – saka, blůzy, čepice, přilby), výstrojní součásti (opasky, sumky, polní lahve, plynové masky) a výzbroj (šavle, tesáky, bodla, dýky, pušky, samopaly), modely techniky z 2. světové války, dioramatický model linie LO vz. 37. Množství dvourozměrného materiálu (fotografie, pohlednice, dopisy, vyhlášky...).

U většiny předmětů postačí očištění a základní konzervace silami interního konzervátorského pracoviště. Výjimku tvoří blůza nadporučíka R-U armády, která byla vystavena ve „staré“ expozici a potřebuje větší zásah (viz fotografie níže).

